

ΓΙΩΤΑ ΓΟΥΒΕΛΗ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΣΣΑΣ
μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Μακρυνά

*Θάθελα αυτήν την μνήμη να την πω...
Μα έτσι εσβύσθη πια... σαν τίποτε δεν απομένει –
γιατί μακρυνά, στα πρώτα εφηβικά μου χρόνια κείται.*

*Δέρμα σαν καμωμένο από ιασεμί...
Εκείνη του Αυγούστου –Αύγουστος ήταν;– η βραδυά...
Μόλις θυμούμαι πια τα μάτια· ήσαν, θαρρώ, μαβιά...
Α ναι, μαβιά· ένα σαπφείρινο μαβί.*

Κ. Π. Καβάφης, *Ποιήματα 1897-1933*, Ίκαρος 1984

ΠΑΛΙΑ, ΠΟΛΥ ΠΑΛΙΑ...

Ένας βαρύς, σκοτεινός ουρανός συμπαραστεκόταν βουβά στο δράμα της βαρόνης Κέιτ φον Μπέριγκεν, που θρηνούσε πεσμένη πάνω στο μνήμα της αδικοχαμένης κόρης της. Η Άννα της ήταν νεκρή, νεκρή... Πώς να αντέξει η καρδιά της τη φωνή της πραγματικότητας που ούρλιαζε μες στο κεφάλι της; Ποιος κακός άνεμος, ποιος αιμοβόρος δαίμονας είχε φέρει τη λατρεμένη της κόρη σε τούτο τον καταραμένο τόπο, στα κακοτράχαλα βουνά της Ρούμελης, για να συναντήσει το πικρό της πεπρωμένο; Η ακριβή της είχε τρέξει εδώ πάνω γεμάτη όνειρα, πλημμυρισμένη από το ευγενικό της όραμα να υπηρετήσει τη χώρα που θεωρούσε μοναδική της πατρίδα, να διδάξει τα παιδιά των χωρικών ως δασκάλα, δασκάλα – ηρωίδα σ' εκείνες τις τραχιές συνθήκες της ελληνικής επαρχίας. Και παγιδεύτηκε. Την τύλιξε στα επικίνδυνα δίχτυα του ο έρωτάς της για έναν άντρα από τούτα τα μέρη που δεν της ταίριαζε, που δεν μπορούσε να συμμεριστεί την πολιτισμένη νοοτροπία της. Εκείνος κρατούσε τη σημαία της οικογενειακής του τιμής πάνω από όλους. Πόσο πρωτόγονα και θλιβερά όλα αυτά. Όμως η Άννα

της ήταν τόσο καλόγνωμη, τόσο ρομαντική. Σφιχτόδεσε τη μοίρα της με τούτους τους ανθρώπους, δόθηκε με όλη της τη θερμιά της σ' ένα αίσθημα καταδικασμένο από τη λογική αλλά εξαγιασμένο από την καρδιά της. Κι αν ήθελε να σεβαστεί τη μνήμη της κόρης της, η Κέιτ όφειλε να δικαιώσει μέσα της αυτό τον έρωτα που αποδείχτηκε πιο δυνατός κι από τον θάνατο. Έπρεπε να δεχτεί την αλήθεια, και πράγματι τη δέχτηκε. Γι' αυτό συμφώνησε να θαφτεί εδώ πάνω η λατρευτή της, σε τούτο τον άγριο τόπο που έκλεινε δίπλα της το πιο βαθύ της αίσθημα.

Η Άννα της, η όμορφη μελαχρινή της κόρη, τόσο διαφορετική από τη μάνα της, μα τόσο ίδια –και στην ψυχή και στην όψη– μ' εκείνον... Ανασήκωσε λίγο το ξανθό της κεφάλι παραμερίζοντας το μαύρο πέπλο κι άφησε το βλέμμα της να ξεμακρύνει προς το βάθος του ορίζοντα αναπολώντας... Ω, πόσο ζωντανή ερχόταν η μορφή του μπρος στα δακρυσμένα μάτια της, και πλησίαζε, πλησίαζε... Μα ποιος είναι αυτός ο άντρας που στέκεται τώρα μπροστά της, πώς είναι δυνατόν...

«Κέιτ!» της είπε σιγανά.

«Σπύρο!» ξεφώνισε ταραγμένη σαν να έβλεπε φάντασμα, ένα απειλητικό φάντασμα που ήρθε τούτο το γκριζό πρωινό να της ζητήσει τον λόγο, να την κατηγορήσει πως δεν προστάτευσε όσο έπρεπε την κόρη του, την κόρη τους... Σηκώθηκε μ' ένα τίναγμα στα δυο της πόδια κι ο μαύρος ταφτάς της φούστας της θρόισε σαν ξερό φύλλο γύρω από το αλαφιασμένο της κορμί. Απέμεινε να τον κοιτάζει σαν χαμένη.

«Λυπάμαι, Κέιτ». Της πήρε τρυφερά τα χέρια μέσα στα

δικά του και την κοίταξε βαθιά στα μάτια, με πόνο και παράπονο. «Ήταν δικιά μου κόρη, έτσι δεν είναι;»

«Ναι», ομολόγησε απλά εκείνη. «Δικιά σου κόρη ήταν, αλλά τώρα πια είναι τ' ουρανού και του Θεού».

«Το ήξερα, το ένιωσα αμέσως μόλις μου έγραψε η ανεψιά μου πως φιλοξενούσαν κάποια Άννα φον Μπέρικεν, μια όμορφη μελαχρινή κοπέλα δεκαεννιά χρονών», συνέχισε με ένταση ο άντρας. «Από πού κι ως πού μελαχρινή μια φον Μπέρικεν, αλήθεια», πρόσθεσε μ' ένα πικρό χαμόγελο.

Η γυναίκα δεν αποκρίθηκε. Ήταν ανίκανη να αρθρώσει έστω και μια λέξη μετά από εκείνο το κρίσιμο «ναι» που ξεστόμισε πριν από λίγο. Μέσα στη θολούρα της αναρωτήθηκε μήπως έβλεπε όνειρο ή ακόμα μήπως λιποθύμησε και κολυμπούσε τούτη τη στιγμή στις παραισθήσεις. Κι όμως, τα έντονα μελαχρινά χαρακτηριστικά του άντρα τόσο κοντά της, η αντρικεία του ανάσα που χάιδευε το πρόσωπό της, τα στιβαρά του χέρια που έσφιγγαν απελπισμένα τα δικά της, δεν μπορεί, δεν γινόταν να είναι απλώς μια χίμαιρα, ένα αποκύημα του νου. Της φαινόταν πως δεν είχε περάσει λεπτό από τότε που εκείνη, η νεαρή Αγγλίδα σύζυγος του γεροπαραλυμένου Γερμανού βαρόνου, ζούσε στην αγκαλιά του ωραίου Επτανήσιου φοιτητή έναν θεσπέσιο έρωτα, μέσα σ' ένα εργένικο διαμέρισμα του Μονάχου. Έναν έρωτα που όμως δεν έμελλε να κρατήσει πολύ. Εξαιτίας της, δυστυχώς. Δεν μπόρεσε ποτέ να βρει τη δύναμη να εγκαταλείψει τίτλο και περιουσία και να ακολουθήσει τον αγαπημένο της. Ούτε όταν διαπίστωσε πως είχε στα σπλάχνα της το παιδί του. Απαρνήθηκε τα ρομαντικά αισθήματα, κουκούλωσε την αμαρτωλή αλήθεια και παρέμεινε στη στείρα

συζυγική χλιδή του αρχοντικού της. Ούτε όταν χήρευε και ήρθε με την κόρη της στην Ελλάδα βρήκε το κουράγιο να τον αναζητήσει. Είχαν μεσολαβήσει τόσα πολλά. Παράνομοι δεσμοί, εστεμμένοι έρωτες, ελευθεριότητα, ασυδοσία... Δεν μετάνιωνε, έτσι θέλησε να ζήσει. Να διασκεδάσει, να χαρεί, να ρουφήξει μέχρι την τελευταία σταγόνα τις απολαύσεις της ζωής. Αλλά τώρα, τούτη τη στιγμή μπροστά στα δυο του μάτια που την κοίταζαν με πόνο, με κατηγορία αλλά και με μικρές σπίθες από αλλοτινούς πόθους, δεν ήταν σίγουρη πως όσα αντάλλαξε με τον έρωτά του άξιζαν έστω και μια πεντάρα. Κούνησε ασυναίσθητα το κεφάλι της. Όχι, δεν άξιζαν ούτε μια πεντάρα.

«Γιατί, Κέιτ;» έκανε ο άντρας αναστενάζοντας βαθιά. «Γιατί έπαιξες τέτοιο παιχνίδι εις βάρος μου; Γιατί δεν με άφησες να χαρώ την κόρη μου; Γιατί μου την έκρυψες τόσα χρόνια; Γιατί τόσος πόνος;» βόγκηξε και την ταρακούνησε σφίγγοντας δυνατά τα μπράτσα της. «Με συγχωρείς, είσαι πονεμένη τούτη τη στιγμή, συντετριμμένη, δεν έχω το δικαίωμα...» Άφησε απότομα τα χέρια της και γύρισε το ταλανισμένο του πρόσωπο από την άλλη, σφουγγίζοντας άτσαλα ένα δάκρυ.

Έμειναν κάμποση ώρα σιωπηλοί κι οι δύο, βυθισμένοι ο καθένας στη δική του απελπισία. Πρώτη έσπασε τη σιωπή η μαυροφορεμένη γυναίκα.

«Την πρόλαβες ζωντανή, καλέ μου;» τον ρώτησε με θλιμμένη τρυφερότητα.

«Όχι, δεν πρόλαβα», αποκρίθηκε πικρά ο άντρας. «Από την πρώτη στιγμή που μου έγγραψε η ανεψιά μου η Μαρίτσα πως είχε έρθει φιλοξενούμενη στο σπίτι τους η καινούρια

δασκάλα, καθόμουν σε αναμμένα κάρβουνα. Το όνομά της, η περιγραφή της, η ηλικία της, ήταν αρκετά για μου αποκαλύψουν την αλήθεια. Μολαταύτα, η μοίρα μ' εμπόδισε να πάρω το πρώτο πλοίο από την Κέρκυρα και να έρθω να τη συναντήσω. Έπεσα βαριά άρρωστος με θέρμες που με κράτησαν στο στρώμα όλο τον χειμώνα. Μόλις ξάνοιξε ο καιρός και ανάρρωσα κάπως, κανόνισα το ταξίδι μου χωρίς καθυστέρηση. Ήταν όμως ήδη αργά. Όταν έφτασα, τρεις μέρες πριν, με είχαν προλάβει τα τραγικά συμβάντα...» Έσπασε η φωνή του και τα λόγια του πνίγηκαν σ' έναν λυγμό στο λαρύγγι του.

Η Κέιτ άπλωσε το χέρι της και σκέπασε το δικό του σιωπηλά. Δεν ήταν ικανά τα λόγια για να εκφράσουν πόνο τόσο βαθύ όσο ο δικός τους. Στον ουρανό είχαν μαζευτεί μολυβιά σύννεφα που προμηνούσαν οσονούπω μια δυνατή ανοιξιάτικη μπόρα, αλλά κανείς τους δεν ήθελε να απομακρυνθεί από την τελευταία κατοικία της κόρης τους. Εδώ, σε τούτο το μακάβριο σκηνικό, ξαναβρέθηκαν σαν οικογένεια οι τρεις τους, ενωμένοι με τα άρρηκτα δεσμά της αγάπης, χωρισμένοι από τα γυρίσματα της ζωής. Οι πρώτες ψυχάλες είχαν αρχίσει να κρέμονται στον αέρα γύρω τους.

«Γύρισες στον τόπο σου, λοιπόν, τότε, στην αγαπημένη σου Κέρκυρα», είπε σιγανά η σαραντάχρονη γυναίκα στον πατέρα της πεθαμένης κόρης της. «Γι' αυτό δεν μπορούσα να σε βρω πλέον πουθενά αφότου χωρίσαμε». Εξακολουθούσε να σκεπάζει το δυνατό του χέρι με την απαλή της παλάμη.

«Ναι, δεν με κρατούσε τίποτα πια στο Μόναχο. Ήμουν πολύ πληγωμένος και πάρα πολύ θυμωμένος μαζί σου, Κέιτ.

‘Ηθελα να σε σβήσω απ’ το μυαλό μου, σαν να μην υπήρξες ποτέ», της απάντησε και το πρόσωπό του σκοτεινίασε περισσότερο.

Το βλέμμα της χαίδεψε τρυφερά τα χαρακτηριστικά του, τόσο οικεία άλλοτε και τόσο απόμακρα τούτη τη στιγμή που τα σκούρα του μάτια είχαν βαθουλώσει στις κόγχες τους καταχιασμένα. Χρειάστηκε να επιβληθεί στον εαυτό της για να μην υποκύψει στην παρόρμηση να ακουμπήσει τα δάχτυλά της στις πυκνές φαβορίτες, γκριζόμαυρες τώρα πια, για να απαλύνει τον καημό του όπως άλλοτε, τότε που είχε τη δύναμη να τον ημερεύει μόνο μ’ ένα της άγγιγμα.

«Και τα κατάφερες; Συνέχισες τη ζωή σου; Την έζησες όπως την ήθελες; Έγινες ευτυχισμένος;» βάλθηκε να τον ρωτά με μια ανάσα. Δεν ήξερε τι ήθελε να ακούσει. Ακόμα κι ετούτη την ώρα, η γυναικεία της φιλαρέσκεια ξεπρόβαλλε μέσα της απρόσκλητη και δεν εννοούσε να κάνει τόπο στην ευτυχία του.

«Παντρεύτηκα μια υπέροχη γυναίκα», της αποκρίθηκε, κι εκείνη δεν άντεξε. Άφησε το χέρι του κι έμπλεξε τα δικά της στην ποδιά της, ενώ το πρόσωπό της σφιγγόταν. «Μερικά χρόνια αφότου γύρισα στην Κέρκυρα, στα 1834 ήταν», συμπλήρωσε ο άντρας, φαινομενικά αδιάφορος για την αντίδρασή της. «Ο πατέρας της ήταν περίφημος χρυσοχόος στην Κέρκυρα, κι όταν πέθανε, ανέλαβα εγώ τη δουλειά του», συνέχισε με έντονη τη νοσταλγία στη χροιά της φωνής του. «Μου άρεσε η τέχνη του κι είχα μάθει πολλά κοντά του. Πούλησα την πατρική περιουσία μου κι έριξα ό,τι είχα και δεν είχα στο χρυσάδικο. Ευτυχώς, οι δουλειές πήγαν καλά. Έκανα συνέχεια ταξίδια, στα Γιάννενα, στη

Βενετιά, στην Αλεξάνδρεια, παντού όπου άνθιζε η αγορά του κοσμήματος. Αλλά στα προσωπικά μου δεν είχα τύχη, Κέιτ, ποτέ δεν είχα», είπε με βαριά φωνή.

«Γιατί, καλέ μου, τι πήγε στραβά;» τον ρώτησε με ειλικρινή συμπόνια.

«Η γυναίκα μου πέθανε νέα», της αποκρίθηκε θλιμμένος. «Από φθίση, είπαν, αλλά εγώ ξέρω πως πήγε απ' το μαράζι της που δεν μπορέσαμε να αποκτήσουμε ένα παιδί. Αυτό την έτρωγε, και δεν ήταν ικανά όλα τα πλούτη του κόσμου να την παρηγορήσουν. Έμεινα ολομόναχος. Μοναδική μου παρηγοριά τα ανίψια της εδώ στη Ρίζα, τα παιδιά της αδελφής της που πέθανε νέα κι εκείνη και τ' άφησε ορφανά. Η Μαρίτσα και ο Νάσος. Τα αγαπούσα τόσο πολύ, ειδικά τη Μαρίτσα με την τρυφερή της καρδιά και την απaráμιλλη ομορφάδα της. Στα ταξίδια μου, σταματούσα εδώ πέρα όποτε μπορούσα για να τα χαρώ λίγο κι έστελνα δώρα και στολίδια σε κάθε ευκαιρία. Μου γλύκαινε την καρδιά η ύπαρξή τους, τα έβλεπα σαν τα παιδιά που δεν είχα ποτέ. Και κοίτα πώς μου τα γύρισε η ζωή, Κέιτ, κοίτα πόσο με κυνηγά η μοίρα. Αυτά τα δυο αγαπημένα μου πλάσματα έγιναν άθελά τους η αιτία να χαθεί η πραγματική μου κόρη, που ποτέ δεν γνώρισα», κατέληξε ο άντρας και την κοίταξε ίσα στα μάτια, με απροκάλυπτη μομφή τώρα. «Δεν είχες το δικαίωμα να μου το κάνεις αυτό, Κέιτ», εκτόξευσε και με λόγια την κατηγορία που της έστελνε το φουρτουνιασμένο του βλέμμα. «Μου στέρησες το δικαίωμα να νιώσω πατέρας, από ένα σου καπρίτσιο».

Έσκυψε το κεφάλι της ανήμπορη να υπερασπιστεί τον εαυτό της, απρόθυμη να αναγνωρίσει τα λάθη της. Είχε

επιλέξει να ζήσει με ελαφρότητα, μέσα στην κραυγάλη, περιτριγυρισμένη από εραστές, με πρώτο και κύριο τον ίδιο τον πρώτο βασιλιά της Ελλάδας. Στον περίγυρό της είχε τις πιο εξέχουσες προσωπικότητες της ντόπιας αλλά και της ευρωπαϊκής καλής κοινωνίας, συγγραφείς, διανοούμενους, πολιτικούς... Η οικονομική της επιφάνεια της έδινε αυτή τη δυνατότητα, η Κέιτ το ήξερε, είχε θυσιάσει την ψυχή της για να εξασφαλίσει την περιουσία της. Κι επιπλέον, ήταν όμορφη, καλλιεργημένη, με αλέγγρα προσωπικότητα που τους τραβούσε όλους γύρω της σαν ισχυρός μαγνήτης. Πρωτοστατούσε στην καλή αθηναϊκή κοινωνία κι έτσι ήθελε να ζει. Κι ήταν ένα ηχηρό χαστούκι για κείνη όταν η κόρη της, η λατρεμένη της Άννα, αμφισβήτησε τις επιλογές της κι έφυγε από κοντά της για να διοριστεί δασκάλα εδώ πάνω, σ' ένα ορεινό χωριό της Φωκίδας, σ' ένα περιβάλλον που δεν είχε καμιά σχέση με την αλλοτινή ζωή της. Προσπάθησε να την εμποδίσει, αλλά απέτυχε. Η προσωπικότητα της Άννας, ίδια με του πραγματικού της πατέρα, ήταν απόλυτη, κανένας δεν μπορούσε να τη λυγίσει. Εκτός από τον έρωτα, που έμελλε να είναι το πικρό της ριζικό. Η Κέιτ μόρφασε με πόνο. Έπρεπε να το ομολογήσει πια στον εαυτό της: είχε χάσει την ευκαιρία που της έδωσε η ζωή να ευτυχήσει πραγματικά. Είχε εγκαταλείψει τον αγαπημένο της, είχε παραγνωρίσει τις πραγματικές ανάγκες της κόρης της, τα είχε χάσει όλα.

«...δεν το αντέχω να σε βλέπω έτσι». Δεν άκουγε τι της έλεγε, αλλά αυτό το τελευταίο, ειπωμένο μ' έναν τρόπο που της θύμιζε τον αλλοτινό του εαυτό, την απέσπασε επιτέλους από τον οδυνηρό απολογισμό της.

Στράφηκε προς το μέρος του και το οπτικό της πεδίο γέμισε με την εικόνα του. Ω, με πόση ευγένεια του είχε φερθεί ο χρόνος! Ό,τι του είχε κλέψει σε νεανικότητα του το είχε γυρίσει πίσω σε κομψότητα και γοητεία. Και πόσο του πήγαινε η επτανησιώτικη ενδυμασία, η σταυροκουμπωτή του ρεντικότα που στένευε στη μέση τονίζοντας το φαρδύ στέρνο του, το ψηλό κολάρο με το χαλαρό φουλάρι στον λαιμό που μαλάκωνε τις αδρές γραμμές του προσώπου του, τα λευκά δερμάτινα γάντια που τα κρατούσε μαζί με το μπαστούνι περιπάτου στο αριστερό του χέρι...

«Ακριβή μου Κέιτ», της σιγοψιθύρισε απλώνοντάς της το άλλο του χέρι κι εκείνη άρπαξε κλαίγοντας την παλάμη του και την ακούμπησε στο μάγουλό της που έκαιγε κάτω από το σκοτιδιασμένο ψιλόβροχο. Υπακούοντας, θαρρείς, στην ίδια εσωτερική φωνή οι δυο τους, γονάτισαν με ευλάβεια και σπαραγμό πάνω στο νοτισμένο μνήμα της κόρης τους. Κι οι ψυχές τους ένιωσαν μέχρι τα πιο μύχια βάθη τους την παρουσία της.

Κόντευε πια να μεσημεριάσει όταν το θαμπό πέπλο της βροχής που έπεφτε πλέον δυνατά τύλιξε τους δύο παραδαρμένους ανθρώπους που απομακρύνονταν αγκαλιασμένοι. Ο άντρας είχε περάσει τη ρεντικότα του γύρω απ' τους ώμους της για να την προστατεύσει από τη βροχή και το ριγυτό του κοστούμι είχε γεμίσει μουσκεμένα μπαλώματα. «...και δεν πρέπει να εκτίθεται στη βροχή, μετά την περιπέτεια της υγείας σου», έφτανε ο απόηχος της φωνής της γεμάτης έγνοια στα ώτα του ουρανού. Κι ο ουρανός τους λυπήθηκε και προφύλαξε τον αγαπημένο της.